

หน่วยที่ 3 การเมืองและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทย

ปรีวัฒน์ ช่างคิด
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยชุมชนระนอง

แผนการสอนประจำหน่วย

หน่วยที่ 3 การเมืองและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทย

เค้าโครงเนื้อหา

- 3.1 การเมืองและการเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 3.2 การเมืองและการเลือกตั้งของเทศบาล
- 3.3 การเมืองและการเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.4 การเมืองและการเลือกตั้งของกรุงเทพมหานคร
- 3.5 การเมืองและการเลือกตั้งของเมืองพัทยา
- 3.6 คุณลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- 3.7 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- 3.8 สรุป

แนวคิด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอาณาเขตครอบคลุมทั้งจังหวัดและทับซ้อนกับท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนสมาชิกสภาขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในจังหวัด ใช้อำเภอเป็นเขตการเลือกตั้ง มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้บริหารสูงสุดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตจังหวัดนั้น ๆ

เทศบาลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร มีจำนวนสมาชิกสภา 12 คน 18 คน และ 24 คน ตามจำนวนประชากรและข้อกำหนดอื่น ๆ มีนายกเทศมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเทศบาลนั้น ๆ

องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนสมาชิกสภาหมู่บ้านละ 1 คน ใช้หมู่บ้านเป็นเขตการเลือกตั้ง แต่จำนวนสมาชิกสภาต้องมีไม่น้อยกว่า 6 คน ดังนั้น ตำบลใดที่มีหมู่บ้านน้อยกว่า 6 หมู่บ้านก็ต้องจัดให้มีสมาชิกสภาจำนวน 6 คน ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละหมู่บ้าน มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารสูงสุดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตตำบลนั้น ๆ

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จำนวนสมาชิกสภาเขตละ 1 คน และเขตใดมีประชากรเกิน 150,000 คน ให้มีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นทุก 150,000 คน ต่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานครหนึ่งคน มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารสูงสุดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

เมืองพัทยาจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ รูปแบบผู้จัดการเมือง ปัจจุบันรูปแบบดำเนินงานคล้ายกับเทศบาลนคร สมาชิกสภาเมืองพัทยา มีจำนวน 24 คน และมีนายกเมืองพัทยาเป็นผู้บริหารสูงสุดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเมืองพัทยา

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 50 กำหนดคุณลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไว้ 26 ประเด็น

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 38 ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปี
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (4) คุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด กรณีที่มีการย้ายทะเบียนบ้านต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง โดยบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วย

- (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
 - (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
 - (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
 - (4) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
 - (5) มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีใช่เหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิตามที่กำหนด ครั้งละ 2 ปี นับแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยนี้จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้
2. อธิบายหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสมาชิกสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีได้
3. อธิบายหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้
4. อธิบายหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้
5. อธิบายหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสมาชิกสภาเมืองพัทยาและคณะผู้บริหารเมืองพัทยาได้
6. เสนอแนะหลักเกณฑ์การกำหนดจำนวนสมาชิกสภา คุณสมบัติของสมาชิกสภา และคณะผู้บริหารองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบได้

วิธีสอน

1. การบรรยาย
2. การอภิปราย/การสัมมนากลุ่มย่อย
3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ผู้เรียนการศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 3 การเมืองและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทย
2. แบ่งกลุ่มสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมและอภิปราย/สัมมนากลุ่มย่อย ดังนี้
กลุ่มที่ 1 การเมืองและการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล)
กลุ่มที่ 2 การเมืองและการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานคร และพัทยา)
กลุ่มที่ 3 คุณลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
3. การนำเสนอผลการสืบค้นและอภิปราย/สัมมนากลุ่มย่อย
4. ผู้สอนบรรยายสรุป/อภิปรายร่วมกัน และชี้ให้เห็นประโยชน์ รวมถึงแนวทางการนำองค์ความรู้ด้านการเมืองและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งต่อตนเองและสังคม
5. ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดและแบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. บทความข้อพิพาทเบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 กรณีศึกษาจังหวัดระนอง
3. โปรแกรมนำเสนองาน (power point) การเมืองและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทย
4. อุปกรณ์ที่สามารถสืบค้นข้อมูล (คอมพิวเตอร์พร้อมอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์)
5. แบบฝึกหัดประจำหน่วย
6. แบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย

การประเมินผล

1. สังเกตและบันทึกผลการจากพฤติกรรมความสนใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การทำกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถามขณะที่มีการอภิปรายและซักถาม
2. ตรวจสอบผลงานที่ได้รับมอบหมายจากการทำแบบฝึกประจำหน่วย
3. ประเมินผลจากการแบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย
4. ประเมินผลจากการสอบกลางภาคเรียนและปลายภาคเรียน

3.1 ตำแหน่งทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด มีบทบาทหน้าที่บริการสาธารณะภายในเขตที่หน่วยงานท้องถิ่นอื่นไม่สามารถดำเนินการได้หรือเกินศักยภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงเป็นพื้นที่/กิจกรรมที่เชื่อมต่อระหว่างท้องถิ่นซึ่งอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินการจึงเป็นบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

3.1.1 เจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เดิมองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นสภาจังหวัดตามพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ. 2481 อย่างไรก็ตาม สภาจังหวัดไม่ใช่อำเภอปกครองท้องถิ่น มีฐานะเป็นเพียงสภาที่ปรึกษาของกรมการจังหวัดในระยะนั้นการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดมีแต่สุขาภิบาลและเทศบาล ดังนั้น พื้นที่นอกเขตสุขาภิบาลและเทศบาลจึงอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความคล่องตัวในพื้นที่จึงมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2498 โดยมีจุดมุ่งหมายเน้นไปที่ประสิทธิภาพของการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ราษฎรอย่างทั่วถึง ต่อมามีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เหมาะสมตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ซึ่งบัญญัติให้จังหวัดหนึ่งมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น เขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดคือเขตจังหวัด (สนิท จรอนันต์, 2549: 8) โดยทับซ้อนกับพื้นที่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ดังนี้

3.1.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่เป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 24 - 48 คนตามจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น ดังนี้

ตาราง 3.1 สัดส่วนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จำนวนราษฎรในเขตจังหวัด	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ไม่เกิน 500,000 คน	24 คน
500,001 - 1,000,000 คน	30 คน
1,000,001 - 1,500,000 คน	36 คน
1,500,001 - 2,000,000 คน	42 คน
มากกว่า 2,000,000 คน	48 คน

โดยกำหนดให้อำเภอเป็นเขตเลือกตั้งเขตหนึ่ง แต่ละอำเภอจะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างน้อย 1 คน และอำเภอใดมีราษฎรที่คำนวณแล้วจะมี

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวนเท่าใดก็ได้ให้เป็นตามเกณฑ์จำนวนราษฎรที่อำเภอ นั้น มีอยู่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ตามจำนวนสัดส่วนของราษฎรโดยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คน และมีรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 คน ซึ่งได้รับเลือกมาจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประธานสภา และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งตามอายุของสภา (4 ปี)

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) คุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

4.1.3 คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้นำสูงสุดของฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ทั้งนี้ แม้ไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2562 กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา
- (4) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีไม่ใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมอบหมายได้ โดยคุณสมบัติของบุคคล

ที่แต่งตั้งเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เว้นแต่การนับอายุและการนับระยะเวลาของคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามอย่างอื่นให้นับถึงวันแต่งตั้ง จำนวนรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด พิจารณาตามจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

ตาราง 3.2 สัดส่วนรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวนรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
48 คน	ไม่เกิน 4 คน
36 คน หรือ 42 คน	ไม่เกิน 3 คน
24 คน หรือ 30 คน	ไม่เกิน 2 คน

นอกจากนั้น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมิใช่สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จำนวนรวมกันไม่เกิน 5 คน

กล่าวโดยสรุป เจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อทำหน้าที่บริการสาธารณะในพื้นที่ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ และหรือโครงการ/กิจกรรมที่จำเป็นต้องครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด เพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จำนวน 24 - 48 คน ตามจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้นำสูงสุดของฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง โดยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด และสามารถแต่งตั้งรองนายกซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ตามสัดส่วนสมาชิกสภา นอกจากนี้ยังแต่งตั้งเลขานุการนายกและที่ปรึกษา ซึ่งมิใช่สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รวมกันไม่เกิน 5 คน

3.2 ตำแหน่งทางการเมืองของเทศบาล

เทศบาลถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยที่มีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุดในปัจจุบันถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2476 ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง 1 ปี และพยายามแก้ไขด้วยการประกาศยกเลิก และประกาศใช้พระราชบัญญัติเทศบาลใหม่ถึง 3 ครั้ง คือพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2481 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2486 และพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้จนถึงปัจจุบัน แต่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง (บุษอริ ยีหะมะ, 2550: 132) จนถึงปีพ.ศ. 2562 มีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วจำนวน 14 ครั้ง ส่งผลให้ปัจจุบันเทศบาลดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562

3.2.1 เจตนารมณ์ของการจัดตั้งเทศบาล

ความคิดในการจัดตั้งเทศบาลเริ่มปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ในรูปของธรรมนูญลักษณะปกครองคณะนคราภิบาล พ.ศ. 2461 โดยใช้กับเมืองจำลอง “ดุสิตธานี” ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2476 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายการปกครองท้องถิ่นฉบับแรก โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ ประการที่สอง เป็นสถาบันสอนการปกครองระบอบประชาธิปไตย เทศบาลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งจัดขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (สนิท จรอนันต์, 2549: 38)

3.2.2 การแบ่งประเภทของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ถึง 11 แบ่งประเภทของเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท คือ

เทศบาลตำบล มีหลักเกณฑ์การจัดตั้ง ดังนี้

(1) มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมาตั้งแต่ 12,000,000 บาท ขึ้นไป

(2) มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป

(3) มีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตรขึ้นไป

(4) ได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นนั้น

(5) มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

เทศบาลเมือง มีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

(1) ท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบ

(2) ส่วนท้องที่มีใช่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

- มีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป

- มีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตรขึ้นไป

- มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้

- มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

เทศบาลนคร มีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

(1) มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป

(2) มีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตรขึ้นไป

(3) มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(4) มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

3.2.3 สมาชิกสภาเทศบาล

สมาชิกสภาเทศบาลเป็นข้าราชการการเมืองทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติคอยควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหารอันเป็นวิถีทางแห่งการถ่วงดุลอำนาจ กำหนดให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี จำนวนสมาชิกสภาขึ้นอยู่กับรูปแบบของเทศบาล กล่าวคือ

(1) เทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภา จำนวน 12 คน โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 2 เขต และมีสมาชิกสภาเขตละ 6 คน

(2) เทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกสภา จำนวน 18 คน โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต และมีสมาชิกสภาเขตละ 6 คน

(3) เทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกสภา จำนวน 24 คน โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 4 เขต และมีสมาชิกสภาเขตละ 6 คน

คุณสมบัติผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล มีดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งมาเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปี นับถึงวันสมัครเลือกตั้ง

(4) ไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นรองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

3.2.4 คณะเทศมนตรี

คณะเทศมนตรีเป็นข้าราชการการเมือง ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และสามารถแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรีเพื่อช่วยบริหารงานได้

นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้งแต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ทั้งนี้แม้ไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระ บุคคลที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กล่าวคือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 49 และพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 มาตรา 10 กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกวุฒิสภา
- (4) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

รองนายกเทศมนตรี นายกเทศมนตรีสามารถแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนายกเทศมนตรี เพื่อช่วยเหลืองานบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย เพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายและการบริหารกิจการของเทศบาลบรรลุผลสำเร็จ ดังนี้

- เทศบาลตำบล แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน
- เทศบาลเมือง แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน
- เทศบาลนคร แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน

โดยนายกเทศมนตรีจะแต่งตั้งและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีได้ หากหมดความไว้วางใจ แม้ผู้ดำรงตำแหน่งเดิมจะไม่มีคุณสมบัติหรือปฏิบัติหน้าที่บกพร่องก็ตาม นายกเทศมนตรีก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรี นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยเทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน 2 คน เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน 3 คน และในกรณีเทศบาลนครให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน 5 คน

กล่าวโดยสรุป เจตนารมณ์ของการจัดตั้งเทศบาล เพื่อประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ และเป็นสถาบันสอนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเภทของเทศบาล ประกอบด้วยเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมีจำนวน 12 คน เทศบาลเมือง 18 คน เทศบาลนคร 24 คน โดยผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง โดยต้องมีสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด นายกเทศมนตรีสามารถแต่งตั้งรองได้ โดยเทศบาลตำบลแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน เทศบาลเมือง แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน และเทศบาลนครแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน นอกจากนั้น อาจแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยเทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน 2 คน เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกัน ไม่เกิน 3 คน และเทศบาลนครแต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน 5 คน

3.3 ตำแหน่งทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ห่างไกลจึงเป็นองค์กรที่มีบทบาทในพัฒนาชนบทมากที่สุด นอกจากนั้น ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี องค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

3.3.1 เจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

ลิขิต วีรเวศิน (2553: 288) ระบุเหตุผลที่ตำบลเป็นหน่วยการส่งเสริมการกระจายอำนาจก็เพราะ

(1) ตำบลเป็นหน่วยพื้นฐานไม่ใหญ่เกินไปและไม่เล็กเกินไปที่สำคัญ คือ ตำบลเป็นหน่วยจัดอยู่ในเขตชนบท ซึ่งตรงกันข้ามกับอำเภอเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตชุมชนเมือง การพัฒนาตำบล ให้เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ประชาคมการเมืองชั้นพื้นฐาน หรือชั้นรากหญ้า (grass roots)

(2) สภาพตำบลเดิมแม้จากประสบการณ์ของการบริหารเงินผัน กสช. ฯลฯ จะมีข้อบกพร่อง และการสูญเสียทรัพยากรรวมทั้งการฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่บ้าง แต่ผลในทางการเมืองนั้น มีไม่น้อย กล่าวคือ ทำให้เกิดความตื่นตัวในทางการเมือง การตื่นตัวในเรื่องสิทธิและข้อสำคัญจิตสำนึกในแง่ ความสำคัญและบทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่น ดังนั้นกล่าวได้ว่า ตำบลเป็นหน่วยที่สามารถ พัฒนาให้เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสูงต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคตได้

(3) การพัฒนาสภาพตำบลให้เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเปลี่ยนให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีทั้งนี้เพราะเป็นหน่วยพื้นฐานดังกล่าวมาแล้ว และข้อสำคัญเป็นหน่วยที่น่าจะดูแลให้เป็นไปตามแนวทิศทางที่วางไว้ได้ง่าย การพัฒนาตำบลให้เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สัมฤทธิ์ผลจะเป็นการปฏิวัติการพัฒนาการเมืองไทยในแง่ที่ว่า เดิมการพัฒนาประชาธิปไตยทำจากส่วนบนในระดับชาติทำให้ขาดพื้นฐาน ส่วนการพัฒนาสภาพตำบลเป็นการพัฒนาจากโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจะพื้นฐานเสริมความจำเริญของโครงสร้างส่วนบน

(4) องค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นบันไดไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปอื่น กล่าวคือ เมื่อสภาพตำบลได้พัฒนาไปตามเป้าหมายและประสบผลสำเร็จก็ย่อมเป็นการปูทางไปสู่การปกครอง ท้องถิ่นในรูปอื่น เช่น เทศบาล ดังนั้น จึงเท่ากับเป็นการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นในระดับสูงด้วยการกระจายอำนาจเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเมือง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ในระยะเริ่มต้นนี้จะไม่มีปัญหา

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลก็เพื่อให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาไปสู่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล (สนธิ จรอนันต์, 2549: 63)

3.3.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตตำบล พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มาตรา 45 กำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนเขตเลือกตั้งละ 1 คน โดยให้ถือเขตหมู่บ้าน เป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่หมู่บ้านใดมีราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรไม่ถึง 25 คนให้รวมหมู่บ้านนั้นกับหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกัน และเมื่อรวมกันแล้วจะมีราษฎรถึง 25 คนเป็นเขตเลือกตั้ง เดียวกัน การนับจำนวนราษฎรดังกล่าวให้นับ ณ วันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และอายุ ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง กรณีองค์การบริหารส่วน ตำบลใดมีเขตเลือกตั้งไม่ถึง 6 เขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 6 คน ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ยังองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีหนึ่งเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน

(2) ในกรณีที่ยังองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสองเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 3 คน

(3) ในกรณีที่ยังองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสามเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 2 คน

(4) ในกรณีที่ยังองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสี่เขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วน ตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 1 คน เว้นแต่เขตเลือกตั้ง ใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุดสองเขตเลือกตั้งแรก ให้เขตเลือกตั้งนั้นมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกเขตเลือกตั้งละ หนึ่งคน

(5) ในกรณีที่ยังองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีห้าเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 1 คน เว้นแต่เขต เลือกตั้งใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุด ให้เขตเลือกตั้งนั้นมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติ ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) คุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

3.3.3 คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้นำสูงสุดของฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตตำบลนั้น ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ทั้งนี้ แม้ไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา
- (4) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายได้ไม่เกิน 2 คน โดยคุณสมบัติของบุคคลที่แต่งตั้งเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เว้นแต่การนับอายุและการนับระยะเวลาของคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามอื่นให้นับถึงวันแต่งตั้ง และอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ 1 คน ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

อนึ่ง ไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องฉบับใดให้อำนาจนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งที่ปรึกษาเหมือนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ดังนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงไม่สามารถแต่งตั้งตำแหน่งที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้

กล่าวโดยสรุป เจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาไปสู่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จำนวนเขตเลือกตั้งละ 1 คน โดยให้ถือเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง กรณีมีเขตเลือกตั้งไม่ถึง 6 เขต ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 6 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารสูงสุดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง โดยต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถแต่งตั้งรองนายกซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 2 คน โดยคุณสมบัติของบุคคลที่แต่งตั้งเป็นรองนายก

องค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และอาจแต่งตั้งเลขาธิการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ 1 คน สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีกฎหมายให้อำนาจนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งที่ปรึกษา

3.4 กรุงเทพมหานคร

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษกรุงเทพมหานครเป็นความพยายามบริหารเมืองที่มีความเจริญสูงให้สามารถรองรับผู้คนจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาอาศัยและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะเมืองหลวงของประเทศไทย การปกครองท้องถิ่นรูปแบบกรุงเทพมหานครจึงมีความน่าสนใจศึกษา ซึ่งปัจจุบันการปกครองรูปแบบกรุงเทพมหานครซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีนักวิชาการหลายคนเสนอให้นำไปใช้กับจังหวัดอื่น ๆ ด้วย และเริ่มได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป

3.4.1 เจตนารมณ์ของการจัดตั้งกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และต้องการให้มีอิสระจากส่วนกลาง มีอำนาจออกข้อบัญญัติ และสามารถตั้งสหการได้ (สนิท จรอนันต์, 2549: 84 - 85) กรุงเทพมหานคร (กทม.) มีฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต มีสำนักงานใหญ่เรียกว่า “ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร”

3.4.2 สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติของกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562 มาตรา 3 กำหนดให้สภากรุงเทพมหานครประกอบด้วยสมาชิกสภากรุงเทพมหานครจำนวนเขตละ 1 คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขต แต่เขตใดมีราษฎรเกิน 150,000 คน ให้มีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานครหนึ่งคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นคนถ้าเกินเจ็ดหมื่นห้าพันคนให้มีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การกำหนดเขตเลือกตั้งให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่กระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และให้ทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย คุณสมบัติผู้สมัครสมาชิกสภากรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) คุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

3.4.3 คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารสูงสุดของกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ทั้งนี้ แม้ไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระ คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตกรุงเทพมหานครเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมิใช่สมาชิกสภากรุงเทพมหานครเป็นผู้ช่วยเหลือการบริหารราชการของกรุงเทพมหานครได้ไม่เกิน 4 คน โดยให้มีเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่เกินจำนวนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กรณีมีการแต่งตั้งประธานที่ปรึกษาที่ปรึกษา และคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตำแหน่งดังกล่าวจะมีจำนวนรวมกันทั้งหมดเกินเก้าคนไม่ได้

กล่าวโดยสรุป กรุงเทพมหานครองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีฐานะเป็นนิติบุคคล สมาชิกสภากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเขตละ 1 คน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี โดยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นกำหนด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารสูงสุดของกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง อาจแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมิใช่สมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้ไม่เกิน 4 คน โดยให้มีเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่เกินจำนวนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กรณีมี

การแต่งตั้งประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษา และคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตำแหน่งดังกล่าวจะมีจำนวนรวมกันทั้งหมดไม่เกิน 9 คน

3.5 เมืองพัทยา

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาเป็นความพยายามนำรูปแบบผู้จัดการเมือง (City Manager) มาทดลองใช้เนื่องจากในอดีตพัทยามีความเจริญอย่างรวดเร็วจากการท่องเที่ยว และเป็นเมืองที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพลักษณ์ของประเทศไทยจึงมีความพยายามออกแบบการปกครองท้องถิ่นให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานแต่ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง ปัจจุบันการบริหารเมืองพัทยาไม่แตกต่างจากเทศบาลมากนัก

3.5.1 เจตนารมณ์ของการจัดตั้งเมืองพัทยา

สนธิ จรอนันต์ (2549: 102 - 109) อธิบายว่าเดิมเมืองพัทยาเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ ตั้งอยู่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของประเทศ ปีหนึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศนิยมไปพักผ่อนกันมาก ทำให้เศรษฐกิจและสังคมของสุขาภิบาลนาเกลือเจริญอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็มีปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น การจัดการปกครองรูปแบบสุขาภิบาลจึงไม่เหมาะสม ด้วยเหตุที่เป็นท้องถิ่นซึ่งมีผลประโยชน์กระทบต่อผลประโยชน์ของราษฎรในท้องถิ่น และผลประโยชน์ของประเทศอย่างชัดเจน การมีเฉพาะสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง ดังเช่นกรณีเทศบาลอาจคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องการผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างจากท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น มีสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งจากส่วนกลาง และมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในท้องถิ่น เพื่อที่จะเข้าไปประสานงานในการช่วยเหลือผลประโยชน์ให้เกิดแก่ประเทศ และราษฎรในท้องถิ่นพร้อมกัน จึงนำแนวคิดการจัดการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบผู้จัดการเมือง หรือ City Manager มาใช้ โดยกำหนดคุณสมบัติพิเศษของผู้จัดการหรือผู้บริหาร และว่าจ้างให้เข้ามาเป็นผู้บริหารตามข้อตกลงในสัญญาจ้าง อีกทั้ง กำหนดให้สภาเมืองพัทยามีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของราษฎรในท้องถิ่น และสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งจากส่วนกลาง ทำให้องค์กรเมืองพัทยาเหมาะสมที่จะดำเนินงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหลักของเมืองพัทยา กล่าวคือ มีผู้บริหารที่มีคุณสมบัติพิเศษเหมาะสมในการบริหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจเมืองพัทยา และมีสมาชิกสภาเมืองพัทยาที่เป็นผู้แทนของส่วนกลางและผู้แทนของราษฎรในท้องถิ่น เพื่อประสานผลประโยชน์ของประเทศและผลประโยชน์ของเมืองพัทยาร่วมกัน และโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากการเห็นชอบของสภาท้องถิ่น จึงมีการปรับปรุงรูปแบบการบริหารเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ขึ้น ปัจจุบันเมืองพัทยามีโครงสร้างคล้ายรูปแบบเทศบาล โดยมีการเลือกตั้งนายกเมืองพัทยาโดยตรง (โกวิทย์ พวงงาม, 2550: 308)

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2547) กล่าวว่า พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยาฉบับนี้ได้กำหนดรูปแบบโครงสร้างแตกต่างไปจากเดิมหลายประการ โดยโครงสร้างภายในของเมืองพัทยารูปแบบใหม่ ประกอบด้วย

(1) สภาเมืองพัทยา ประกอบด้วย สมาชิกที่มาจาก การเลือกตั้งโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยา จำนวน 24 คน อยู่ในวาระคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และให้สภาเมืองพัทยาเลือกสมาชิกเป็นประธานสภา 1 คน และรองประธานสภา 2 คน มีหน้าที่ดำเนินการประชุมและดำเนินกิจการอื่นให้เป็นไปตามข้อบังคับเมืองพัทยา (มาตรา 26 - 27) นอกจากนี้ ยังมีปลัดเมืองพัทยาให้ทำหน้าที่เลขานุการสภาเมืองพัทยา มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการ และการจัดประชุมและงานอื่นใดตามที่สภาเมืองพัทยามอบหมาย

(2) ผู้บริหารเมืองพัทยาได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งใช้รูปแบบผู้จัดการเมืองกลายมาเป็นรูปแบบใหม่ที่คล้ายคลึงกับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ นายกเมืองพัทยามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยา โดยหลักเกณฑ์และวิธีการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งนายกเมืองพัทยา จะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยนายกเมืองพัทยามีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ และสามารถแต่งตั้งรองนายกเมืองพัทยาเพื่อช่วยเหลือในการบริหารราชการเมืองพัทยาได้จำนวนไม่เกิน 4 คน

สำหรับการบริหารงานบุคคลเมืองพัทยาจะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบพนักงานเทศบาล โดยถือว่าเมืองพัทยามีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร และปลัดเมืองพัทยามีอำนาจบังคับบัญชาเทียบเท่านายกเทศมนตรี

3.5.2 สมาชิกสภาเมืองพัทยา

สภาเมืองพัทยาประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 24 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและลับของประชาชนในเขตเมืองพัทยา มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 กำหนดผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเมืองพัทยาต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) คุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

3.5.3 คณะผู้บริหารเมืองพัทยา

นายกเมืองพัทยาเป็นผู้บริหารสูงสุดของเมืองพัทยามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ทั้งนี้ แม้ไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระ คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเมืองพัทยาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตกรุงเทพมหานครเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

นายกเมืองพัทยาอาจแต่งตั้งรองนายกเมืองพัทยาซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเมืองพัทยาเป็นผู้ช่วยเหลือการบริหารราชการของนายกเมืองพัทยาตามที่มอบหมายไม่เกิน 4 คน โดยรองนายกเมืองพัทยาต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนายกเมืองพัทยา เว้นแต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุให้นับถึงวันแต่งตั้ง และนายกเมืองพัทยาสามารถแต่งตั้งเลขานุการนายกเมืองพัทยา และผู้ช่วยเลขานุการนายกเมืองพัทยาไม่เกินจำนวนรองนายกเมืองพัทยา และอาจแต่งตั้งประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษารวมกันทั้งหมดไม่เกิน 5 คน

กล่าวโดยสรุป เมืองพัทยาเป็นความพยายามนำรูปแบบผู้จัดการเมืองมาทดลองใช้ เนื่องจากในอดีตพัทยามีความเจริญอย่างรวดเร็วจากการท่องเที่ยว และเป็นเมืองที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพลักษณ์ของประเทศไทย สภาเมืองพัทยาประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 24 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและลับของประชาชนในเขตเมืองพัทยา มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี โดยต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น นายกเมืองพัทยาเป็นผู้บริหารสูงสุดของเมืองพัทยามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระ 4 ปี อาจแต่งตั้งรองนายกซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเมืองพัทยาได้ไม่เกิน 4 คน โดยรองนายกต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนายกเมืองพัทยา และอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกเมืองพัทยา และผู้ช่วยเลขานุการนายกเมืองพัทยาไม่เกินจำนวนรองนายกเมืองพัทยา และอาจแต่งตั้งประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษารวมกันทั้งหมดไม่เกิน 5 คน

3.6 คุณสมบัติต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

นอกจากการคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่กำหนดตามลักษณะการปกครองท้องถิ่นแต่ละรูปแบบแล้ว พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 50 ยังระบุบุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่

- (1) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (2) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (3) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ
- (4) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนี้ (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ หรือ (3) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (5) อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
- (6) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (7) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (8) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (9) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- (10) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือ หน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้าของมือหรือเจ้าสำนักกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน
- (11) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง
- (12) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- (13) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (14) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (15) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ
- (16) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(17) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

(18) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษามายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี

(19) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี มายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง

(20) อยู่ในระหว่างถูกจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามมาตรา 42 หรือตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(21) เคยถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง

(22) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

(23) เคยพ้นจากตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำหรือจะกระทำกับหรือให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หรือมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับหรือจะกระทำกับหรือให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น โดยมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่าเป็นการต่างตอบแทนหรือเอื้อประโยชน์ส่วนตนระหว่างกัน และยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง

(24) เคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ หรือมติคณะรัฐมนตรี อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง และยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง

(25) เคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะทอดทิ้งหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจ หรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยหน้าที่และอำนาจ หรือประพฤติดนฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่ง หรือแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแก่ราชการ และยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง

(26) ลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

3.7 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 38 กำหนดผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง

(4) คุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

กรณีที่มีการย้ายทะเบียนบ้านออกจากเขตเลือกตั้งหนึ่งไปยังอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกัน อันทำให้บุคคลมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันน้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง ให้บุคคลนั้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านครั้งสุดท้ายเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 39)

(1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

(3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(5) มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

ในการเลือกตั้งครั้งใด ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้เนื่องจากมีเหตุอันสมควร ให้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดภายในเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้งหรือภายในเจ็ดวันนับแต่วันเลือกตั้ง แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ภายในเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้ง ให้ดำเนินการแจ้งตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ การแจ้งเหตุดังกล่าวไม่เป็นการตัดสิทธิที่ผู้นั้นจะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 40) การแจ้งเหตุไม่อาจไปเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเป็นหนังสือหรือโดยวิธีการอื่นเพื่อชี้แจงเหตุดังกล่าว โดยอาจมอบหมายให้บุคคลใดไปยื่นต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งแทน หรือจัดส่งหนังสือชี้แจงเหตุนั้นทางไปรษณีย์ลงทะเบียนหรือแจ้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (มาตรา 41)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 42)

(1) สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา

- (2) สมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
 - (3) เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
 - (4) ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา
 - (5) ดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธานที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - (6) ดำรงตำแหน่งเลขานุการประธานสภาท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการประธานสภาท้องถิ่น และเลขานุการรองประธานสภาท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การจำกัดสิทธิดังกล่าวกำหนดเวลาครั้งละ 2 ปี นับแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากในการเลือกตั้งครั้งต่อไปผู้นั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอีก ให้นับเวลาการจำกัดสิทธิครั้งหลังนี้โดยนับจากวันที่มิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งใหม่ และหากกำหนดเวลาการจำกัดสิทธิครั้งก่อนยังเหลืออยู่เท่าใดให้กำหนดเวลาการจำกัดสิทธินั้นสั้นสุดลง และนับระยะเวลาจำกัดสิทธิไปอีก 2 ปี นับตั้งแต่วันที่มิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3.8 สรุป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นทุกรูปแบบการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนี้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอาณาเขตครอบคลุมทั้งจังหวัดและซ้อนทับกับท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนสมาชิกสภา มีตั้งแต่ 24 – 48 คน ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในจังหวัด มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้บริหารสูงสุด เทศบาลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล มีสมาชิกสภา 12 คน เทศบาลเมือง มีจำนวน 18 คน และเทศบาลนครมีจำนวน 24 คน มีนายกเทศมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุด และองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวนสมาชิกสภาหมู่บ้านละ 1 คน ใช้หมู่บ้านเป็นเขตการเลือกตั้ง แต่จำนวนสมาชิกสภาต้องมีไม่น้อยกว่า 6 คน ดังนั้น ตำบลใดที่มีหมู่บ้านน้อยกว่า 6 หมู่บ้านก็ต้องจัดให้มีสมาชิกสภาจำนวน 6 คน ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละหมู่บ้าน มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารสูงสุด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร จำนวนสมาชิกสภาเขตละ 1 คน และเขตใดมีประชากรเกิน 150,000 คน ให้มีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นทุก 150,000 คน ต่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานครหนึ่งคน มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารสูงสุด ขณะที่เมืองพัทยาจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแบบผู้จัดการเมือง

ปัจจุบันรูปแบบดำเนินงานคล้ายกับเทศบาลนคร สมาชิกสภาเมืองพัทยา มีจำนวน 24 คน และมีนายกเมืองพัทยาเป็นผู้บริหารสูงสุด

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 50 กำหนดคุณสมบัติต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไว้ 26 ประเด็น และกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 38 กรณีที่มีการย้ายทะเบียนบ้าน ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแจ้งเหตุ ที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีไขเหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิตามที่กำหนด ครั้งละ 2 ปี นับแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิ และบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วย (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ไม่ว่าจะคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (4) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และ(5) มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2558). *การบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด.

โกวิท พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

———. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2551). *ศัพท์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุษมรี ยี่หะ. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สนิท จรอนันต์. (2548). *ความเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). *สารานุกรมการปกครองท้องถิ่น*. เข้าถึงได้จาก สถาบันพระปกเกล้า:

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%B2>

คำชี้แจง ให้ตอบคำถามต่อไปนี้

1. ให้อธิบาย เปรียบเทียบ และวิจารณ์หลักเกณฑ์การกำหนดสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาในประเด็น คุณสมบัติ จำนวน เขตการเลือกตั้ง และช้อยกเว้นของแต่ละรูปแบบ โดยจัดทำสื่อประกอบการอธิบายอย่างเหมาะสม
2. ให้อธิบายและวิจารณ์คุณลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมเสนอแนะคุณลักษณะอื่น ๆ เพิ่มเติม
3. ให้อธิบายคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยนำเสนอเป็นคลิปวิดีโอ ระยะเวลาประมาณ 3 – 5 นาที

คำชี้แจง ให้เลือกตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกสภาเทศบาล
 - ก. เทศบาลเมืองมีจำนวนสมาชิกสภา 2 เท่า ของเทศบาลตำบล
 - ข. เทศบาลนครมีจำนวนสมาชิกสภามากกว่าเทศบาลตำบล 12 คน
 - ค. เทศบาลตำบลมีสมาชิกสภาเทศบาล จำนวนน้อยกว่าเทศบาลนคร 6 คน
 - ง. เทศบาลนครมีสมาชิกสภาเทศบาล เท่ากับจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลตำบลรวมกับสมาชิกสภาเทศบาลเมือง

2. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - ก. ใช้ตำบลเป็นเขตเลือกตั้ง
 - ข. มีจำนวนมากที่สุด 48 คน
 - ค. แต่ละเขตการเลือกตั้งต้องมีสมาชิก สภาอย่างน้อย 1 คน
 - ข. จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคำนวณตามจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น

3. ใครมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี
 - ก. ดำ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุ 30 ปี จบปริญญาตรี และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
 - ข. เขียว มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุ 37 ปี จบอนุปริญญา เคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
 - ค. เหลือง มีสัญชาติไทยโดยการโอนสัญชาติ อายุ 38 ปี จบปริญญาตรี และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
 - ง. แดง มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุ 36 ปี จบปริญญาตรี ซึ่งอยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลมาแล้ว 2 ปี เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง

4. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - ก. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถแต่งตั้งรองนายกได้ 3 คน
 - ข. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - ค. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถแต่งตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองนายกได้
 - ง. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถแต่งตั้งเลขานุการนายกและที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ รวมกันไม่เกิน 5 คน

5. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562
 - ก. ใช้หมู่บ้านเป็นเขตการเลือกตั้ง
 - ข. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวนหมู่บ้านละ 2 คน
 - ค. ตำบลใดมี 2 หมู่บ้านจะมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละ 3 คน
 - ง. หมู่บ้านใดมีราษฎรไม่ถึง 25 คน ให้รวมกับหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นหนึ่งเขตเลือกตั้ง

6. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - ก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งรองนายกได้ไม่เกิน 2 คน
 - ข. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งเลขานุการได้ไม่เกิน 2 คน
 - ค. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการได้
 - ง. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 1 คน

7. โดยปกติการกำหนดเขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ ของกรุงเทพมหานครต้องมีประชากรจำนวนเท่าใด
 - ก. 100,000 คน
 - ข. 150,000 คน
 - ค. 200,000 คน
 - ง. 250,000 คน

8. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสามารถแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ไม่เกินกี่คน

- ก. 2 คน
 - ข. 3 คน
 - ค. 4 คน
 - ง. 5 คน
9. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับสมาชิกสภาและคณะผู้บริหารเมืองพัทยา
- ก. สมาชิกสภาเมืองพัทยามีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาเทศบาลนคร
 - ข. นายกเมืองพัทยาสามารถแต่งตั้งรองนายกเมืองพัทยาได้ไม่เกิน 2 คน
 - ค. นายกเมืองพัทยาสามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระได้
 - ง. ถูกทุกข้อ
10. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีอายุตามข้อใด
- ก. 18 ปีบริบูรณ์นับถึงวันเลือกตั้ง
 - ข. 18 ปีบริบูรณ์ในปีที่มีการเลือกตั้ง
 - ค. 18 ปีบริบูรณ์นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง
 - ง. 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง
